

בבית למחקר

Freedom of Expression Under Terror and War : A Question of Public Policy

Zeev Segal

Lecture Given at the European Central University – Budapest
– October 9, 2006

The open-door policy carried out by Israel Defense Forces Spokesperson during the second Lebanon war (July-August 2006) changed a long rooted policy of “security” being the magic word that kept the media mostly far from the arena of the actual fighting. As a matter of fact, many security matters were conducted beyond iron curtain. For many years, Israel’s citizens were used to learn about new appointments in the IDF (Israel Defense Forces), just via a dramatic announcement, by the IDF Spokesman. As a part of this policy, even as late as the late 1980s, security authorities waged a stubborn battle against publication of an article regarding expected changes in the Mossad’s leadership that was accompanied by analysis and criticism.

The article was due to be published by a Tel Aviv local newspaper, *Ha’ir*. At the time, local papers were not part of the “Censorship agreement” between security authorities and the media, by which matters were resolved “inside” without petitioning the High Court of Justice. This made a High Court of Justice ruling possible. The issue was heard by Justice Aharon Barak, a leading judge in Israel who became later the president of the Israeli Supreme Court. His judgment in 1989 created a new basis for the censor’s work¹. The censor’s authority was limited to preventing publication only when it was “nearly certain” that the security information revealed would constitute a serious threat to state security.

The court’s ruling was based on a democratic viewpoint, according to which it is crucial to have a free interchange of opinions and ideas, especially when it comes to security

affairs, because of their “existential” nature. Barak ruled that “due to the implications of a security nature for the life of the nation, it is important to leave an open door for discussions regarding security matters”.

This ruling contributed to the formulation of the “censorship agreement” that was rephrased on May 1990, according to which it is possible to prevent publication of information only when there is “near certainty of real injury to the security of the State of Israel.” The new agreement stated that the media would not be prevented from the right to petition the High Court of Justice, a principle that contains the basis for maintaining a proper balance between the freedom to publish information and security interests.

The ruling contributed to formulating a new comprehensive approach to “security matters” which ceased to be “magic words”. The authorities learned that it is not possible to prevent publication of information that is sometimes embarrassing or problematic, and it is also not possible to prevent critical articles, even during war and terror activities. In the recent Lebanon war the army adopted the concept of freedom of information to be followed during bitter fighting. It enabled open coverage during the pull out from Gaza Strip in 2005 and the war in 2006. Military correspondents still could not enter the battle zone as they pleased and were forced to have permits from the army authorities, but they got them quite easily. Online broadcasts from the battle zone became part and parcel from the war scenes.

This open door policy has been met with criticism due to the one-sided broadcasts of various foreign stations, particularly the BBC, some of whose broadcasts have, in effect, been directed by Hezbollah, as reported by Tom Gross, the Sunday Telegraph’s former correspondent in Israel in the media. Gross quoted a CNN reporter who admitted that Hezbollah members had told him where and what to photograph. Indeed, anyone following BBC and other foreign media broadcasts

cannot avoid the conclusion that almost the only people being hurt by this war were Beirut residents. Coverage of the damage suffered by Israel's civilian population has been far less proportional to that suffered by the Lebanese.

The IDF Spokesperson did not try to dictate to reporters what to say and what to broadcast. The army has opened up possibilities of coverage that are unavailable in the world's most democratic countries such as Britain and the United States, which hermetically sealed off war zones. This policy by its nature made possible rational criticism of the fighting and its justification during fighting. Thus many have expressed their desire for an "Olympic silence" while the cannons are roaring.

It seems to me that the Israeli public is still not ready for an online broadcasts from the battle zones which include criticism of plans and commanders. In a post war analysis it became clear that a large portion of the Israeli society does not want to know. Many find the media as a punching bag, as if the results of the war were dependent on it.

I, for one, think that the public has not only the right to know. A democratic society creates a duty to know. My

approach is not intended to indicate that everything that was published during the Lebanon war was justified. We should draw the line so that a publication should not create danger to soldiers' life or damage to a strategic plan. It should be noted that some publications created a danger to Israeli soldier's life and served the enemy "right" to know. Freedom of publication during a war must be subject to reasonableness and proportionality. The democratic objective of widespread publication of information is not supposed to unreasonably affect security needs. A constitution should not be a recipe to a nation's suicide, as noted by an American Supreme Court Justice. Freedom of expression should not serve terrorists or enemies during war. Still, the right and the duty of the public to know should not be undermined during war. It should always be the mile stone that can be set aside only under pressing and compelling interests.

Note

1 H.C.J. Schnitzer V Chief Military Censor, The Israeli Supreme Court Vol 42(4) P. 617 (1989)(Hebrew)

מדיניות תקשורתית בעת מלחמה וטרור – מלחמת לבנון השנייה (יולי-אוגוסט, 2006)

פרופ' זאב סגל

עיקרי הרצאה באוניברסיטה האירופית, בודפסט, אוקטובר, 2006

עיצוב מדיניות נוכח פני מציאות: עוצבה במלחמה מדיניות חדשה של "דלת פתוחה" כלפי התקשורת. מדיניות זו ראשיתה בפסיקת בג"ץ בפרשת שניצר (ינואר, 1989), שבה נפסק מפי השופט אהרן ברק כי הצנזורה הצבאית מוסמכת למנוע פרסום ידיעה רק אם נראה ברור שיש בה "ודאות קרובה" לפגיעה רצינית בביטחון המדינה. מדיניות זו חלחלה לכל הדרגים והביאה גם לפתיחות כלפי התקשורת בכיסוי אירועי טרור, מבצעים צבאיים ומלחמה. מדיניות זו יושמה בעת ההתנתקות מחבל עזה בקיץ 2005, והגיעה לשיאה במלחמת לבנון השנייה.

הדברים התחזקו נוכח פני המציאות החדשה לעומת מלחמות קודמות – טלוויזיה במספר ערוצים; אינטרנט; טלפונים סלולריים בידי חיילים; בלוגים. המלחמה היא גם בחזית התודעה הציבורית במדינה ומחוצה לה. המציאות היא גם נוכח טלוויזיה ערבית – "אלמנאר", "אל ערבייה", "אליג'זירה", שהן בחלקן תחנות משוכללות.

נתוני היסוד בעיצוב המדיניות: התקשורת היא כלב שמירה בחברה דמוקרטית דווקא בענייני ביטחון ובעת מלחמה וטרור. זכות הציבור לקבל מידע באין אינטרס חזק במיוחד למניעת המידע.

התקשורת חייבת להיות בזירה כדי לדווח. אין לצפות שתהיה מרוחקת. נדרשת נוסחה לאיזון אינטרסים בין הזכות לדעת לבין צורכי הביטחון.

הסכמה הייתה על מספר עקרונות בין דובר צה"ל לבין העיתונות: שיתוף הציבור במקסימום מידע. מניעת סכנה להצלחת הפעילות – אי דיווח מראש על פעולה העלולה לסכן חיים. מניעת פגיעה בעיתונאים המכסים את האירועים.

יישום המדיניות בשטח בעת המלחמה: התקשורת הייתה שם בצורה בולטת – כלי תקשורת ישראלים וזרים. ליחידות הלוחמות צורפו נציגים של דובר צה"ל. שודרו מהדורות חדשות משטחים פתוחים תחת טילים שנורו לשטח ישראל.

בלבנון הצטרפו ללחימה עיתונאים. כתבים התלוו לכוחות והסכימו להראות את מה שצולם לנציגי דובר צה"ל. בנוסף לצנזורה הצבאית. הדבר הביא לחשיפות של ריבים בין מפקדים, אך זאת רק בתום הלחימה.

הייתה זו המלחמה הראשונה שבה היה הכול שקוף. הפרסומים היו על העדר ציוד מתאים, על מחסור של ציוד ללוחמים, על אי אמון במפקדים מסוימים, על בעיות בעורף. פרסומים בעיתיים הגיעו לציבור על מיקום יחידות ומיקום נפילת קטיושות.

רק לוחמים השמחים לצאת לקרב. הדברים השתנו". במלחמת לבנון, בתחילה נראו צילומים פטריטיים – חיילים מחייכים, לאחר מכן – חיילים עייפים, פצועים, מתים. אין צילומי ניצחון. הצילום הידוע ביותר – חייל פצוע קשה, מסמל "וי".

תפקיד תקשורת לאחר מלחמה

- מאבק להקמת ועדות מתאימות לחקירת המלחמה, קרי ועדת חקירה ממלכתית.
- סיקור הפגנות כבד 1973 לביטוי תחושה ציבורית רחבה.
- קיום מעקב מתמיד אחר שיקום האוכלוסייה ואחר מיעוט העשייה.

על תפקוד התקשורת במלחמה יושבת ועדה צבאית וועדה של מועצת העיתונות בראשות נשיאת המועצה השופטת (בדימוס) דליה דורנר. יש צורך אמיתי בלימוד לקחים בהיבטים שונים.

ב. התפישה כי הסרטים הציוניים שהופקו בארץ-ישראל ובארה"ב בשלהי שנות הארבעים מציגים נרטיב אחיד, בעל עולם דימויים זהה וניתן להתייחס אליהם כאל חטיבה הומוגנית.

בניגוד לתפישה זו, עבודת מחקר זו מוכיחה כי ההקשרים הפוליטיים, החברתיים והתרבותיים השונים שבהם פעלו הארגונים בארץ-ישראל מחד ובארה"ב מאידך, הצמיחו נרטיבים שונים. ניתוח העיתונות, שטרם נחקרו, והסרטים, חלקם נדירים, שנסקרו במחקר זה בפעם הראשונה, מגלה כי אף על פי ששני הנרטיבים שנוצרו בארץ-ישראל ובארה"ב דנו באותם נושאים (יהודי אירופה, הגולה, השואה, ניצולי השואה, היישוב בארץ-ישראל, הבריטים וערביי ארץ-ישראל), הרי שקיימים ביניהם הבדלים מהותיים המדגישים את הסלקטיביות האידיאולוגית של הבניית הזיכרון: הנרטיב הארץ-ישראלי דחק לשוליים את השואה, מתח ביקורת שלילית על יהודי אירופה בשואה, תיאר את אירופה ואת מחנות העקורים כהמשך ישיר לחורבן ויצר לניצולי השואה תדמית שלילית. לפי הנרטיב הארץ-ישראלי הניצולים שעלו לארץ-ישראל התקשו בתחילה להשתלב בחברה החדשה בשל תכונותיהם הגלותיות והשליליות, אך לבסוף נטמעו בארץ וזאת בזכות קבלת הפנים החמה של היישוב היהודי בארץ-ישראל. לעומת זאת, הנרטיב היהודי-אמריקני עסק בשואה בריש גלי, תיאר בצורה מורכבת את היהודים בזמן מלחמת העולם השנייה תוך הימנעות ממתחת ביקורת על התנהגותם, תיאר את אירופה ואת מחנות העקורים כמקום שיקום ראשוני וקבע תדמית חיובית לניצולי השואה, שתוארו כאנשים חרוצים, נחושים ואמיצים הלוקחים חלק פעיל בתהליך השתקמותם עוד באירופה.

ג. התפישה כי הנרטיב הקולנועי שיצרו הארגונים הארץ-ישראליים בשנים 1945-1948, התפוגג עם השנים, ומשנות השמונים ואילך השתנה לטובה ייצוג השואה וניצולי השואה בקולנוע הישראלי העלילתי והדוקומנטרי.

הערכת מדיניות "הדלת הפתוחה"

- הערכת המדיניות מחייבת התייחסות למספר נושאים. ביניהם:
 - התקשורת זכתה לביקורת מכיוונים שונים על עודף פרסום מידע. נראה כי הציבור אינו בשל לקבל מידע על מלחמה בזמן אמת, בשידור חי. מבקרים רבות את השליח לדבר מידע.
 - הפתיחות התקשורתית הועילה לצד השני שקיבל מידע רב ערך למשל, מכתב של חייל שפורסם: "עוד לא יצאנו מלבנון. אנו באמצע לחימה. מתינו סביבנו והתקשורת חוגגת, מחפשת את האשמים עוד במהלך הקרבות".
 - נראה כי הכרחי לבחון מחדש את מדיניות השידורים החיים.
 - נראה ראוי גם לבחון את התקשורת. ביקורת עולה על התקשורת שהייתה בעד הממשלה ובעד ההחלטה לצאת למלחמה מבלי לשאול שאלות רבות. הביקורת נראית על פניה מוצדקת למדי אך לא לגמרי. עיתון הארץ שאל שאלות קשות בתחילת המלחמה, אך נראה שהיה ראוי להקשות עוד יותר. חוקרת אמנות הצילום, סוזאן זונטג, כותבת בספרה "להתבונן בסבלם של אחרים" כי "בעבר הראתה התקשורת

עבודות דוקטורט

דברים שרואים משם לא רואים מכאן – שואה, ניצולי שואה, שיקום וקליטה בראי הקולנוע והעיתונות של ארגונים ציוניים בארץ-ישראל ובארצות הברית, 1945-1948

ליאת שטייר-לבני

בהנחיית פרופ' דינה פורת ופרופ' נורית גרץ, אוניברסיטת תל-אביב, 2006

עבודת המחקר עוסקת בייצוג השואה, ניצולי השואה, תהליכי השיקום והקליטה שלהם בראי הקולנוע והעיתונות של ארגונים ציוניים בארץ-ישראל ובארה"ב בשנים 1945-1948 (הקרן הקיימת לישראל, קרן היסוד, הסתדרות העובדים הכללית, הדסה, הג'וינט, UJA ואמריקנים למען ההגנה).

עבודת המחקר מתעמדת עם שלוש תפישות רווחות במחקר ההיסטוריה ובמחקר הקולנוע:

א. התפישה כי בעשורים הראשונים לאחר מלחמת העולם השנייה, נדחקה השואה לשולי התודעה של יהודי ארה"ב. היהודים, ששאפו להשתלב בכור ההיתוך האמריקני, ביקשו לנטרל אלמנטים שייחדו אותם או שזיהו אותם עם דימוי של קרבן חסר אונים.

בניגוד לתפישה זו, מן המדיה היהודית-אמריקנית הנסקרת בעבודת מחקר זו עולה תמונה אחרת, לפיה כבר בשנים הראשונות לאחר המלחמה פעלו הארגונים היהודים-אמריקנים להפיכת זיכרונותיהם של הניצולים לחלק מרכזי בתודעה היהודית-אמריקנית. הם תיארו את היהודים כקרבן, וקראו להנצחת השואה.